

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.9.072.4

А. М. БОЛЬШАКОВА,

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної психології
Харківської державної академії культури

УПРАВЛІНСЬКІ ЗДІБНОСТІ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНОГО СКЛАДУ ОВС УКРАЇНИ: ЖИТТЄТВОРЧИЙ ПІДХІД

Показано, що життєтворчі здібності керівника ОВС – це індивідуально-психологічні особливості, що забезпечують успішність оволодіння та подальшого використання засобів, механізмів та стратегій творчого планування, проектування та здійснення життя як індивідуального проекту. Виділено сім видів життєтворчих здібностей: усвідомлення смислу життя, життєстійкості, цілепокладання, гнучкості, особистісного зростання, креативності, рефлексії.

Ключові слова: управлінські здібності керівника ОВС, професійно важливі якості, життєтворчість, життєтворчі здібності.

Bolshakova, A.N. (2015), "Administrative capabilities in the structure of professionally important personality traits of administrative personal of internal affairs authorities: life-creative approach" ["Upravlinski zdibnosti u strukturi profesiino vazhlyvykh yakostei kerivnoho skladu OVS: zhyttietvorchyi pidkhid"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 142–147.

Постановка проблеми. Важливою та неминуchoю сферою існування суспільства є здійснення людиною професійної діяльності, що відбувається під впливом особливих (екстремальних) факторів, таких, як підвищені вимоги до психічних та фізичних можливостей фахівця, надмірні психічні та фізичні навантаження, обмеження часу на прийняття та виконання відповідальних рішень, ризик для життя і здоров'я, відповідальність за життя та дії інших людей, відсутність можливості діяти стереотипно відповідно до завчасно розробленого плану. Вплив екстремальних умов професійної діяльності часто призводить до виникнення негативних психічних станів із відповідними емоційними та поведінковими реакціями, позначається на структурі трудової діяльності та її кінцевому результаті. Актуальність, теоретична та практична значущість психологічних досліджень специфіки професійної діяльності в особливих умовах та внутрішньоособистісних факторів забезпечення її ефективності можна обґрунтувати якнайменше двома аспектами: принциповою неможливістю виключення такої діяльності та необхідністю створення оптимальних систем психологічної підготовки персоналу з метою попередження негативного впливу умов праці на психічне і фізичне благополуччя та успішність виконання робочих функцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Специфіка правоохоронної діяльності, яка по-

лягає в необхідності вступати у взаємодію зі злочинцями, діяти в умовах загрози власному життю та підвищеної відповідальності за життя оточуючих, користуватися певним обсягом влади стосовно долі інших людей, дозволяє безперечно віднести її до екстремально складних видів професійної діяльності. За сучасних умов докорінної перебудови правоохоронних структур виникає додаткове навантаження на психічні та фізичні можливості співробітників ОВС, зокрема, суттєво підвищуються вимоги до керівників правоохоронних органів, які мають забезпечувати як високі показники ефективності поточної правоохоронної діяльності, так і успішну реалізацію реформи правоохоронної системи, що відбувається в Україні. Психологічні дослідження у галузі юридичної психології дозволили визначити, що діяльність сучасного керівника органів внутрішніх справ України характеризується низкою несприятливих особливостей, таких як опосередкованість операцій управління реальними об'єктами, відсутність чітких алгоритмів виконання багатьох операцій професійної діяльності, дефіцит інформації, необхідної для прийняття важливих рішень, швидко змінювані умови виконання професійних функцій в оперативних ситуаціях, жорсткий ліміт часу на прийняття та здійснення професійних рішень, жорстка детермінація дій заданими організаційними умовами, значний обсяг і різноманітність оперативних завдань,

високий рівень психічної напруженості, пов'язаний із відповідальністю за власні дії та дії підлеглих, наявність ризику для власного життя та життя інших людей [1].

Різні групи екстремальних факторів професійної діяльності керівників правоохоронних органів здійснюють значний руйнівний вплив на їхнє психічне та фізичне благополуччя і можуть призводити до зниження ефективності професійно-управлінської діяльності, уповільнення темпів та дезінтеграції подальшого професійного та особистісного розвитку, розпадання професійної самосвідомості, зниження професійної адаптивності, послаблення набутих професійних даних, розвитку особистісних деформацій [2].

Обов'язковою умовою успішного подолання керівниками ОВС несприятливого впливу екстремальних чинників професійної діяльності є своєчасний розвиток їх психологічної готовності до несення служби в органах охорони правопорядку, зокрема виконання в них управлінських функцій.

Базовою складовою психологічної готовності до управлінської діяльності в ОВС є певна структура професійно важливих якостей керівника, високий рівень розвитку яких мінімізує вірогідність помилок і зривів у роботі, знижує можливість розвитку психічних та психосоматичних розладів, підвищує захищеність особистості від професійної небезпеки [3].

Під професійно важливими розуміють індивідуальні якості людини, високий рівень розвитку яких відповідає високому рівню професійної успішності, які є необхідною умовою ефективного та швидкого оволодіння професією та детермінантою процесу адаптації до професійної діяльності (І. Агапов, М. Дмитрієва, Л. Корнєєва, А. Крилов, В. Пономаренко, В. Шадріков та ін.).

Суттєві методологічні положення щодо професійно важливих якостей як детермінанти ефективності виконання окремих професійних дій та успішності діяльності в цілому сформульовано В. Шадріковим у процесі розробки проблематики системогенезу діяльності. Вчений установив, що:

– професійно важливі якості та їх системи виступають у ролі тих умов, через які переломлюються зовнішні впливи та вимоги діяльності;

– значущість окремих професійно важливих якостей визначається як ефективністю окремих дій, так і успішністю діяльності в цілому;

– успішність виконання окремих дій та діяльності у цілому зумовлена не однією, а комплексом взаємопов'язаних професійно важливих якостей;

– професійно важливими слід вважати якості фахівця, що є залученими у процес діяльності та впливають на ефективність її виконання [3].

Слід зазначити, що на сьогодні у психологічній науці існує досить значна кількість теоретичних підходів до визначення структури професійно важливих якостей керівників, у тому числі управлінського складу ОВС. Так, серед особистісних і професійних якостей керівника вчені називають компетентність, розвинений інтелект, креативність, ініціативність, інноваційний потенціал, самоконтроль, мотивованість на професію, захопленість справою, енергійність, емоційно-вольову стійкість, домінантність, рішучість, незалежність, самостійність, тверду волю, орієнтацію на особистісне зростання, відповідальність, обов'язковість, обізнаність щодо психології людей та володіння навичками впливу на їх поведінку, комунікативні якості, адаптивність, толерантність до невизначеності, стресостійкість (В. Барко, В. Дружинін, А. Журавльов, Є. Клімов, О. Карпов, Р. Кричевський, В. Мясіщев, Ю. Осипова, Т. Полковнікова, Б. Теплов, В. Толочек, О. Шмельов та ін.).

Незважаючи на суттєві розбіжності у поглядах вчених щодо конкретного переліку професійно важливих якостей керівника, більшість дослідників визнають, що головними чинниками ефективності управлінської діяльності виступають певні управлінські здібності, які є організаційними та комунікативними якостями особистості, що пов'язані з високим рівнем знань, умінь та навичок щодо процесу планування, організації та керівництва колективною діяльністю і забезпечують ефективний підбір, розстановку, виховання персоналу, його мотивацію на успішну діяльність з досягнення цілей. Загальні (інтелектуальні) та спеціальні здібності керівника ОВС, які дозволяють йому успішно здійснювати управлінські функції, змістовно поділяються на аналітичну (дослідження стану реалізації управлінської діяльності), прогнозу (передбачення напрямків розвитку діяльності), планувальну (розробка етапів діяльності, програми дій), організаційну (організація виконання управлінського рішення), регулювальну (регуляція, спрямування і корекція виконання) і контрольну (нагляд і облік за виконанням) [4].

Отже, можна стверджувати, що одним з першочергових завдань юридичної психології є визначення теоретичних основ та методологічних підходів до розвитку професійно важливих якостей керівних кадрів органів внутрішніх справ як найважливішого фактора успішного реформування та ефективної діяльності правоохоронних структур.

На сьогодні існує значна кількість підходів до розробки моделі управлінських здібностей керівника (конкурентний, ситуативний, рефлексійно-ціннісний, соціально-психологічний, комплексний та ін.). Втім, сучасні реалії висувають підвищені вимоги до здатності керівника ОВС не тільки успішно здійснювати управлінські функції, але й бути суб'єктом свого життєвого шляху, творчо та активно будувати ефективну та позитивну стратегію життєвого самоздійснення, в якій враховуються зовнішні соціальні вимоги та внутрішньоособистісна потреба в самореалізації й саморозвитку [5]. Серед характеристик успішної життєвої стратегії можна відзначити:

- активність – внутрішня готовність до цілеспрямованої взаємодії з середовищем, енергійність, мотивованість, рішучість та наполегливість;

- відповідальність – усвідомлення та бажання визнати себе причиною своїх вчинків та створюваних обставин, прагнення до самостійного встановлення рівня складності, термінів і засобів реалізації життєвих цілей;

- ініціативність – постійний пошук шляхів та напрямів реалізації своїх здібностей і талантів, прагнення до створення нових життєвих завдань;

- індивідуальність – прагнення до побудови моделі власного життя відповідно до неповторних особистісних рис;

- творчість – творче ставлення до свого життя за умов, коли перетворююча ініціатива спричиняє високу неповторність подій життя; особистість сама виступає джерелом і творцем своєї унікальності;

- самостійність – здатність керівника незалежно визначати напрямок та зміст власного життя;

- своєчасність – відповідність дій та вчинків об'єктивним вимогам вікового періоду розвитку та часовим характеристикам професійного життя;

- продуктивність – висока результативність життєвої стратегії, що виражається в успішності досягнення встановлених життєвих цілей.

Особливою, вищою формою цих здібностей та прояву творчої природи особистості керівника ОВС, яка забезпечує йому ефективність самостійного вибору стратегії життя, розробки життєвих планів, розв'язання життєвих проблем, є життєтворчість, що й зумовило актуальність теоретичного дослідження життєтворчого аспекту управлінських здібностей керівного складу правоохоронних органів.

Метою цього дослідження була реалізація життєтворчого підходу до визначення управ-

лінських здібностей у структурі професійно важливих якостей керівного складу ОВС України. У роботі були використані методи теоретичного психологічного дослідження: логіко-психологічний аналіз і синтез, узагальнення, систематизація, моделювання.

Виклад основного матеріалу. При визначенні системи життєтворчих здібностей у структурі професійно важливих якостей керівника ОВС ми виходили з того, що вони мають розглядатися як один з видів здібностей людини, які визначаються як «індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої, ... такі, які мають відношення до успішності виконання якої-небудь діяльності або багатьох діяльностей» [6, с. 262–263].

Виходячи із загального розуміння здібностей, життєтворчі здібності було визначено як індивідуально-психологічні особливості людини, що забезпечують успішність оволодіння та подальшого використання засобів, механізмів і стратегій творчого планування, проектування та здійснення життя як індивідуального проекту.

Методологічною основою систематизації життєтворчих здібностей керівника ОВС України було обрано теоретичне уявлення про те, що в життєтворчості як процесі побудови життя можна виділити дві складові. Перша складова (процеси проектування) передбачає побудову життєвих планів і програм, формування життєвих стратегій та концепцій. Друга (процеси здійснення) є реалізацією розроблених життєвих проектів [7].

Відповідно до виділення двох названих складових життєздійснення, у результаті теоретичного аналізу проблем життєтворчості було виділено комплекс найважливіших емпіричних індикаторів життєтворчих здібностей, що забезпечують ефективність життєвого планування та самоздійснення керівника правоохоронних органів:

- самопізнання та рефлексія як усвідомлення стереотипів та переконань, що є бар'єрами для вільної реалізації особистісного потенціалу;

- розуміння власних інтересів, цінностей, моральних якостей; виявлення сильних боків своєї особистості як ресурсів побудови життєвих стратегій;

- виявлення слабких боків особистості з метою розробки програми саморозвитку та самовдосконалення;

- позитивна орієнтація на майбутнє з урахуванням власних можливостей та обмежень;

- прогнозування напрямів особистісного та професійного розвитку;

– опанування технологіями здійснення важливих життєвих виборів – від глобальних до більш конкретних;

– цілеспрямованість у реалізації життєвих та ситуативних планів;

– подолання тимчасових перешкод на шляху до обраної мети;

– гнучкість у виборі засобів реалізації розроблених життєвих планів;

– уміння відмовитися від бажаної мети, якщо її реалізація є неможливою або потребує не виправданих жертв.

На основі визначених емпіричних індикаторів було виділено сім видів життєтворчих здібностей: усвідомлення смислу життя, життєстійкості (долання життєвих труднощів), цілепокладання, гнучкості (самозмінювання), особистісного зростання, креативності (створення нового), рефлексії (самоусвідомлення, самопізнання).

Здібності до усвідомлення смислу життя виявляються у здатності керівника ОВС знаходити смисл свого існування, відчувати безумовну цінність життя, формулювати власне життєве призначення; у спроможності узгодити усвідомлюваний смисл із реальною спрямованістю життєдіяльності та наявними внутрішніми ресурсами і схильностями особистості.

Здібності життєстійкості виявляються у здатності до життєвої витривалості, екзистенційної мужності, вміння долати життєві труднощі, не втрачаючи контролю над собою та перебігом життя, зберігаючи творчий характер керування професійною діяльністю та життєвим шляхом взагалі. Здібності життєстійкості конкретизуються у залученості до взаємодії з навколишнім світом, контролі над життєвими подіями та керуванні ними, позитивному оцінюванні себе і своєї роботи, самоконтролі і готовності піти на ризик, здатності протистояти чужому деструктивному впливу.

Здібності цілепокладання згідно з життєтворчим підходом до управлінських здібностей керівника ОВС виявляються в осмисленні людського життя як багатогранного, динамічного процесу, що містить безліч альтернатив і можливостей, потребує рішучості у здійсненні вибору життєвих цілей та засобів їх реалізації, наполегливості, цілеспрямованості, послідовності. Процес цілепокладання в управлінській діяльності життєтворчого керівника правоохоронних органів базується на принципах активності, ініціативності, відповідальності, розвинутій системі життєтворчих цінностей.

Життєтворчі здібності у сфері особистісної гнучкості керівника ОВС виявляються у від-

чутті відносного комфорту в невизначеній, неочікуваній ситуації; здатності працювати над вирішенням життєвого завдання навіть за умов нестачі інформації; здатності справлятися з суперечливою або швидко оновлюваною інформацією; здатності сприймати нові, неочікувані ситуації як стимул для творчого розвитку; готовності пристосовуватися або перетворювати умови, що не відповідають заздалегідь розробленим планам.

Здібності особистісного зростання пов'язані з упевненістю керівника правоохоронних органів у необхідності постійного особистісного та професійного зростання, прагненням до підвищення компетентності у різних сферах. Життєтворчі здібності до забезпечення особистісного прогресу та запобігання стагнації зумовлюють наявність життєдайних взаємин; існування та діяльність у злагоді з власною сутністю; глибинну інтеграцію з найважливішими реаліями власної сутності (ідентичністю, сутнісною діяльністю, смислотворчою мотивацією та ін.); долання психічних травм минулого. Виявляються ці здібності у: стійкому прагненні до самопізнання; відкритості власній внутрішній реальності; бажанні отримати повну інформацію не тільки про свої переваги, але й про недоліки; рішучості рухатися вперед.

Креативні здібності пов'язані зі здатністю керівника ОВС зробити життя привабливим та цікавим, умінням знайти щось захоплююче у будь-якій справі, прагненням до створення нового у всьому, чим він займається. До проявів креативних здібностей слід віднести здатність до генерації великої кількості ідей, гнучкість у породженні різноманітності ідей, оригінальність як можливість до генерації нестандартних вирішень проблемних ситуацій, подолання стереотипів та створення оригінальних алгоритмів вирішення життєвих завдань, бачення нового та цікавого у повсякденних ситуаціях і видах діяльності, вміння відчувати інтерес навіть до рутинних справ.

Рефлексивні здібності керівника ОВС виявляються у розумінні своїх особливостей, здатності знаходити психологічні причини вчинків, прагненні до самопізнання. Психологічне значення рефлексивних здібностей визначається їх участю в побудові адекватних очікувань щодо майбутнього – самоусвідомлення надає можливість правильно визначити найімовірніший варіант розвитку подій з урахуванням обставин, що склалися, та власних психічних, фізичних і матеріальних можливостей. У свою чергу, адекватний прогноз та оцінка ресурсів дозволяють сформулювати психологічну готовність до

майбутніх подій, організувати діяльність з попередження ймовірних негативних ситуацій.

Висновки. У проведеному теоретичному дослідженні було реалізовано життєтворчий підхід до визначення управлінських здібностей у структурі професійно важливих якостей керівного складу ОВС України.

Отримані результати дозволяють сформулювати такі окремі висновки:

– у життєтворчості як процесі побудови життя можна виділити дві складові: процеси проектування – побудова життєвих планів і програм, формування життєвих стратегій та концепцій; процеси здійснення – реалізація розроблених життєвих проектів;

– життєтворчі здібності керівника ОВС – це індивідуально-психологічні особливості люди-

ни, що забезпечують успішність оволодіння та подальшого використання засобів, механізмів і стратегій творчого планування, проектування та здійснення життя як індивідуального проекту;

– на основі емпіричних індикаторів життєтворчості можна виділити сім видів життєтворчих здібностей: усвідомлення смислу життя, життєстійкості (долання життєвих труднощів), цілепокладання, гнучкості (самозмінювання), особистісного зростання, креативності (створення нового), рефлексії (самоусвідомлення, самопізнання).

Перспективи подальших досліджень мають полягати в емпіричній верифікації створеної теоретичної моделі життєтворчих здібностей керівника ОВС України.

Список використаних джерел

1. Осіпова Ю. В. Підвищення ефективності управління в органах внутрішніх справ на основі розробки і використання інформаційної моделі професії керівника / Ю. В. Осіпова // Проблеми сучасної психології. – 2010. – Вип. 9. – С. 203–213.
2. Медведев В. С. Психология профессиональной деформации сотрудников органов внутренних дел : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.06 / Медведев Владимир Степанович. – Киев, 1999. – 412 с.
3. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека / В. Д. Шадриков. – М. : Логос, 1996. – 319 с.
4. Барко В. І. Теоретико-психологічні засади управління персоналом органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.06 / Барко Вадим Іванович. – Київ, 2004. – 44 с.
5. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
6. Теплов Б. М. Способности и одарённость / Б. М. Теплов // Психология индивидуальных различий / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : ЧеРо ; МПСИ, 2002. – С. 262–272.
7. Психологія і педагогіка життєтворчості : навч.-метод. посіб. / М-во освіти України, Ін-т змісту і методів навчання ; Ін-т педагогіки АПН України ; Ін-т соціології НАН України. – Київ : [б.в.], 1996. – 792 с.

Надійшла до редколегії 14.12.2015

БОЛЬШАКОВА А. Н. УПРАВЛЕНЧЕСКИЕ СПОСОБНОСТИ В СТРУКТУРЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ВАЖНЫХ КАЧЕСТВ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО СОСТАВА ОВД УКРАИНЫ: ЖИЗНЕТВОРЧЕСКИЙ ПОДХОД

Показано, что жизнетворческие способности – это индивидуально-психологические особенности, обеспечивающие успешность овладения и дальнейшего использования средств, механизмов и стратегий творческого планирования, проектирования и осуществления жизни как индивидуального проекта. Выделено семь видов жизнетворческих способностей: осмысления жизни, жизнестойкости, целеполагания, гибкости, личностного роста, креативности, рефлексии.

Ключевые слова: управленческие способности руководителя ОВД, профессионально важные качества, жизнетворчество, жизнетворческие способности.

BOLSHAKOVA A. N. ADMINISTRATIVE CAPABILITIES IN THE STRUCTURE OF PROFESSIONALLY IMPORTANT PERSONALITY TRAITS OF ADMINISTRATIVE PERSONAL OF INTERNAL AFFAIRS AUTHORITIES: LIFE-CREATIVE APPROACH

The aim of research is realization of the life-creative approach to the defining of capabilities in the structure of professionally important personality traits of administrative personal of internal affairs authorities. The methods of theoretical psychological research (logical-psychological analysis and synthesis, generalization, systematization, design) were used. As a result of research the definition of life-creative capabilities of leader of internal affairs authorities is set forth. The seven types of life-creative capabilities are certain. The results of research can be used for the psychological work with the personnel of internal affairs authorities.

Research conclusions:

the life-creative capabilities of leader of internal affairs authorities – individually-psychological features, that provide success of capture and use of facilities, mechanisms and strategies of the creative planning and realization of life;

the seven types of life-creative capabilities are certain: «Sense of life», «Hardiness», «Purposefulness», «Personal flexibility», «Aspiration to the personal development», «Creativity», «Reflective capabilities»;

the life-creative capabilities «Sense of life» include personal abilities to find the sense of life. The life-creative capabilities «Hardiness» characterize personal capabilities to resist to the life problems, to overcome the difficulties. The life-creative capabilities «Purposefulness» include capabilities to formulate the life goals, to be active, energetic, consecutive and assertive. The life-creative capabilities «Personal flexibility» include personal capabilities to be tolerant to the uncertainty, to be ready for life changes. The life-creative capabilities «Aspiration to the personal development» include the confidence in the necessity of personal and professional development. The life-creative capabilities «Creativity» include personal abilities to bring interest to the life, appraises the aspiration for making new things. The life-creative capabilities «Reflective capabilities» describe the personal attempt to understand own characteristics and inner reasons of behavior.

Keywords: *administrative capabilities of leader of internal affairs authorities, professionally important personality traits, life-creation, life-creative capabilities.*

УДК 159.923

О. В. ГЕРАЩЕНКО,

*аспірант кафедри психології та педагогіки факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ БРОДЯЖНИЦТВА ПІДЛІТКІВ

Розглянуто теоретичні аспекти проблеми бездоглядності та бродяжництва підлітків. Показано, що бродяжництво – мультифакторний феномен, в основі якого лежать соціально-економічні, соціально-психологічні та психологічні чинники, які результуються у переживанні підлітком безпосередніх причин самовільного залишення домівки. Наведено результати емпіричного дослідження причин бродяжництва юнаків та дівчат.

Ключові слова: *бродяжництво, підлітки, втеча з дому, дромоманія, діти.*

Gerashchenko, O.V. (2015), "Social and psychological determinants of teenagers' vagrancy" ["Sotsialno-psykholohichni determinanty brodiashnytstva pidlitkiv"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 147–150.

Постановка проблеми. Проблема бездомності та безпритульності дітей не є новою для суспільства, але вона фактично не вирішена, тому досі не втрачає своєї актуальності. Загострення цієї проблеми відбувається за об'єктивних причин у переломні періоди (війни, голод, природні катаклізми тощо), тому природно очікувати стрімкого зростання кількості таких дітей у нашій країні.

Законодавство визначає бездомність як соціальне становище людини, зумовлене відсутністю житла, призначеного і придатного для проживання [1]. Бездомною є людина, яка має притулок, або безпритульна, якщо вона проживає у місцях, не призначених і не придатних для проживання (парки, підвали, горища тощо). Дитина вважається безпритульною, якщо вона не має певного місця проживання, була покинута батьками, сама залишила сім'ю або дитячий заклад, де вона виховувалась.

Кількість таких дітей у країні не відома, будь-яких офіційних статистичних даних

щодо кількості безпритульних дітей за останні п'ять років нам знайти не вдалось. Водночас за даними різноманітних благодійних організацій їх кількість коливалась від 70 тис. до 250 тис. протягом останніх десяти років [2]. У 2011 році ЮНІСЕФ нараховував в Україні 150–160 тис. безпритульних дітей, з яких біля третини проживали на вокзалах, 19 % – у помешканнях друзів чи знайомих, 18 % – у покинутих будинках, 10 % – у випадкових знайомих, 8 % – у каналізації і тільки 1 % – в інтернатах. Про високу латентність цього явища свідчить і те, що близько двох третин таких дітей не знаходяться на жодному офіційному обліку [3].

Наразі за офіційними даними в країні діє більше 950 закладів інтернатного типу, в яких виховується біля 80 тис. дітей. З них лише 10 % у подальшому успішно соціалізуються, а решта ведуть асоціальний спосіб життя.

Бродяжництво – це спосіб життя переважної частки безпритульних дітей та підлітків,